

F. Scott Fitzgerald

NEOBIČNA PRIČA O
BENJAMINU BUTTONU

ALGORITAM

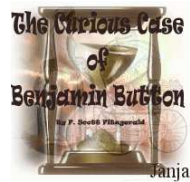

F. Scott Fitzgerald

NEOBIČNA PRIČA O
BENJAMINU BUTTONU

Naslov izvornika: The Curious Case of Benjamin Button

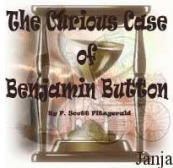
Copyright © 1922 by P. F. Collier & Sons Co.

"Početna polovica života sastoji se od sposobnosti za uživanjem bez mogućnosti; završna polovica sastoji se od mogućnosti bez sposobnosti."

Velikan američke književnosti F. Scott Fitzgerald prisjetio se ove opaske Marka Twaina nedugo nakon što je postao otac. Nadahnula ga je da sroči pripovijetku o čovjeku čiji život teče obrnutim smjerom, o čudnovatom slučaju Benjamina Buttona. Rođen kao sedamdesetogodišnji starčić, Benjamin se iz godine u godinu biološki podmlađuje, dok svi oko njega odrastaju i stare. Kroz stalna nastojanja da se uklopi u svijet kojemu organski ne pripada, Benjamin će otkriti mnoge suštinske istine nedostupne nama koji ne živimo od groba pa do kolijevke.

Fitzgeraldova kratka pripovijest, koju je za Algoritam preveo Andy Jelčić, nadahnula je scenarista Erica Rotha za stvaranje filmske epopeje u režiji Davida Finchera s Cate Blanchett i Bradom Pittom u glavnim ulogama.

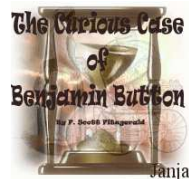

I.

Godine 1860. još je bilo uobičajeno da se djeca rađaju kod kuće. U današnje su doba, kako mi kažu, uzvišeni bogovi medicine propisali da se prvi plač novorođenčadi mora dogoditi na pročišćenom zraku bolnice, po mogućnosti otmjene. Zato su gospodin Roger Button i njegova gospođa bili pedeset godina ispred svojega doba kada su odlučili, jednog ljetnog dana 1860., da bi njihovo prvo dijete trebalo biti rođeno u bolnici. Je li taj anakronizam na bilo koji način utjecao na zapanjujuću priču koja slijedi, nikada nećemo saznati.

Ispričat ću vam samo što se dogodilo, a vi prosudite sami.

Položaj Buttonovih u predratnom Baltimoreu bio je zavidan, kako u društvenom, tako i u financijskom pogledu. Bili su u srodstvu i s Ovom i s Onom obitelji, što im je, kako je to svakom južnjaku poznato, omogućilo da budu dijelom iznimno brojnog plemstva koje je uglavnom živjelo u južnim državama. Bio je to njihov prvi susret sa simpatičnim starim običajem dobivanja djece - gospodin Button je zbog toga naravno bio nervozan. Nadao se dječaku, tako da bi ga mogao poslati na Yale College u Connecticutu, gdje su i samoga Buttona četiri godine prepoznavali po ponešto nemaštovitom

nadimku “Suvratak”.

U rujansko jutro posvećeno golemom događaju, nervozno je ustao u šest sati, obukao se, besprijekorno namjestio vrpcu oko vrata i baltimorskim ulicama požurio u bolnicu, ne bi li utvrdio je li noćna tama iznjedrila nov život.

Kada je bio otprilike stotinjak metara od Privatne bolnice za dame i gospodu Maryland, ugledao je doktora Keenea, obiteljskog liječnika, kako silazi niz prilazne stube i tare ruke jednu o drugu kao da ih pere - što od svih liječnika očekuje napisana etika njihova zvanja.

Gospodin Roger Button, predsjednik tvrtke Roger Button & Co., veleprodaja strojeva i metalnih proizvoda, potrčao je prema doktoru Keeneu s mnogo manje dostojanstva no što bi se to očekivalo od južnjačkog plemića toga slikovitog razdoblja. “Doktore Keene!” pozvao ga je. “Hej, doktore Keene!”

Doktor ga je čuo, okrenuo se prema njemu i pričekao, poprimajući neobičan izraz na strogom liječničkom licu dok se Button približavao.

“Što se dogodilo?” upitao je Button pristigavši ga, zadihan od žurbe. “Što je? Kako je ona? Dječak? Tko je onda? Što...”

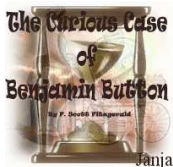
“Govorite suvislo!” odrezao je doktor Keene. Djelovao je malo uznemireno.

“Je li dijete rođeno?” molio je Button.

Doktor Keene se namrštio. “Pa jest, mislim da jest - na određen način.” Ponovno je Buttonu dobio čudan pogled.

“Je li sve u redu s mojom suprugom?”

“Jest.”

“Dječak ili djevojčica?”

“Slušajte!” poviče doktor zbiljski ponesen ljutnjom. “Molim vas idite i pogledajte sami. Kakva drskost!” Posljednju je riječ ispalio gotovo u jednom slogu, a onda se okrenuo mumljajući: “Mislite li da će slučaj poput ovoga pridonijeti mojemu dobrom glasu u stručnim krugovima? Još jedan takav bi me uništio - svakog bi uništio.”

“O čemu je riječ?” užasnuto je ustrajao Button. “Trojke?”

“Ne, nisu trojke!” odsiječe doktor. “Dapače, idite i pogledajte sami. I nađite drugog liječnika. Ja sam vas doveo na svijet, mladiću, i bio sam liječnik vaše obitelji četrdeset godina, no sada sam s vama završio! Ni vas ni bilo koga od vaših rođaka ne želim vidjeti više nikada! Doviđenja!”

Zatim se naglo okrenuo, bez riječi se popeo u otvorenu kočiju koja je čekala uz pločnik, i namršten se odvezao.

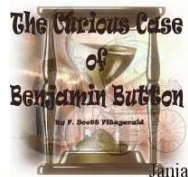
Button je ukočeno stajao uz pločnik i tresao se od glave do pete. Kakva li se to grozna nevolja dogodila? Iznenada je izgubio svaku želju da uđe u Privatnu bolnicu za dame i gospodu Maryland, pa se trenutak kasnije tek s krajnjim naporom prisilio da se popne stubama i uđe na glavna vrata.

Medicinska je sestra sjedila za prijammim pultom u neprozirnom polumraku predvorja. Svladavajući stid, Button joj se približio.

“Dobro jutro”, kazala je, ljubazno ga gledajući.

“Dobro jutro. Ja sam - ja sam gospodin Button.”

Na to je djevojčino lice prekrpio izraz potpunog užasa. Ustala je i činilo se da se sprema pobjeći iz predvorja, suzdržavajući se tek s najočitijim naporom.

“Želim vidjeti svoje dijete”, kazao je Button.

Sestra je ispustila kratak krik. “O, da - naravno!” uzviknula je histerično. “Gore po stubama. Idite - *gore!*”

Pokazala mu je smjer, a Button se, okupan hladnim znojem, malodušno okrenuo i počeo penjati na drugi kat. U gornjemu se predvorju obratio drugoj sestri koja mu se približila s posudom u ruci. “Ja sam gospodin Button”, uspio je izgovoriti. “Želio bih vidjeti...”

Klonk! Posuda je pala na pod i otkotrljala se u smjeru stuba. Klonk! Klonk! Otpočela je sustavan silazak kao da sudjeluje u općem užasu koji je izazvao ovaj gospodin.

“Želim vidjeti dijete!” gotovo je vrištao Button. Bio je na rubu sloma.

Klonk! Posuda je stigla do prvog kata. Bolničarka se pribrala i Buttonu dobacila iskreno prijeziran pogled.

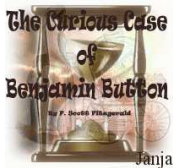
“*Do-bro*, gospodine Button”, pristala je prigušenim glasom. “Sve *u redu!* No da samo *znate* u kakvo nas je stanje ovo dovelo tijekom jutra! Kakva drskost! Bolnici neće ostati ni tračak ugleda nakon...”

“Požurite!” promuklo je vikao. “Ovo više ne mogu podnijeti!”

“Onda pođite za mnom, gospodine Button.”

Vukao se za njom. Na kraju dugog hodnika stigli su do sobe iz koje su se čuli različiti urlici - sobe koja će se u kasnijem žargonu doista nazivati “sobom za plakanje”. Ušli su. Uza zidove je bilo poredano pet-šest kolijevki na kotačićima, obojenih u bijelo, a svaka je na uzglavlju imala pločicu.

“Dobro,” uzdahnuo je Button, “koje je moje?”

“Ono tamo!” kazala je bolničarka.

Buttonove su oči slijedile smjer njezina prsta, a vidio je sljedeće: umotan u debeli bijeli pokrivač i djelomice naguran u jednu od kolijevki sjedio je starac od sedamdesetak godina. Rijetka kosa mu je bila gotovo bijela, a s lica mu se spuštala duga brada boje dima, čudno se ljuljajući naprijed-natrag na povjetarcu koji je ulazio kroz prozor. Pogledao je Buttona mutnim, ugaslim očima, iz kojih je vrebalo zbunjeno pitanje.

“Jesam li poludio?” zagrmio je Button, čiji se užas pretapao u gnjev. “Je li ovo neka grozna bolnička šala?”

“Nama ne izgleda kao šala”, odgovori bolničarka strogo. “I ne znam jeste li ludi ili niste - no ovo je posve sigurno vaše dijete.”

Hladan se znoj na Buttonovu čelu udvostručio. Zatvorio je oči i, otvorivši ih, pogledao ponovno. Nije bilo zabune - gledao je u čovjeka od sedamdeset godina - *novorođenče* od sedamdeset godina, dijete čije su noge visjele preko stranica kolijevke u kojoj je počivao.

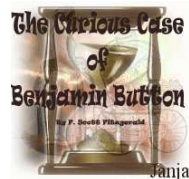
Starac je na trenutak spokojno pogledavao od jednog do drugog, a onda je iznenada progovorio napuklim, drevnim glasom. “Jeste li vi moj otac?” zapitao je.

Button i bolničarka su se zabaljili u njeга.

“Jer ako jeste,” nastavio je svadljivo, “želio bih da me izvučete odavde - ili da ih barem natjerate da mi daju udoban stolac za ljuljanje.”

“Za ime Božje, otkuda ste vi? Tko ste?” planuo je Button izbezumljeno.

“Ne mogu vam *točno* reći tko sam”, odvratio je svadljivi i

škripavi glasić, “jer sam na svijetu tek nekoliko sati - no moje je prezime neosporno Button.”

“Lažeš! Ti si varalica!”

Starac se umorno okrenuo prema bolničarki. “Lijep način da se poželi dobrodošlica novorođenu djetetu”, požalio se slabijim glasom. “Zašto mu ne kažete da nije u pravu?”

“Griješite, gospodine Button”, kazala je bolničarka strogo. “Ovo je vaše dijete i morat ćete se snaći kako god znate. Zamoliti ćemo vas da ga odvedete kući što prije - u neko doba danas.”

“Kući?” ponovio je Button u nevjerici.

“Da, ne možemo ga držati ovdje. Zaista ne možemo, znate?”

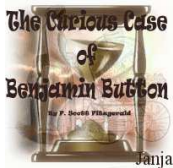
“Drago mi je”, procvili starac. “Baš lijepo mjesto za dječaka sklonog tišini. Uza svu tu ciku i dreku nisam mogao ni oka stisnuti. Tražio sam nešto za jelo,” tu je podigao glas do prodornog tona prosvjeda, “a donijeli su mi bocu mlijeka!”

Button se spustio u stolac pored sina i sakrio lice u ruke. “O, nebesa!” promrmljao je na vrhuncu užasa. “Što će ljudi reći? Što da radim?”

“Morate ga odvesti kući”, ustrajala je bolničarka, “odmah!”

Pred očima izmučena čovjeka zastrašujućom se jasnoćom oblikovala groteskna slika - slika kako korača napučenim ulicama grada, dok se ova grozna prikaza šulja uz njega. “Ne mogu. Ne mogu.” prostenjao je.

Ljudi će ga zaustavljati i obraćati mu se, a što da im kaže? Morat će im predstaviti ovog - ovog sedamdesetogodišnjaka: “Ovo mi je sin, rođen danas rano ujutro.” A zatim će starac oko

sebe omotati pokrivač i oni će stupati dalje, pored užurbanih trgovina, tržnice robija - u jednom je mračnom trenutku Button strastveno zaželio da mu je sin crn - pored raskošnih kuća u četvrti vila, pored doma za starije osobe...

“Molim vas! Saberite se”, naredila je bolničarka.

“Gledajte,” iznenada je objavio starac, “ako mislite da ću ići kući u ovom pokrivaču, jako se varate.”

“Bebe uvijek imaju pokrivač.”

Uz zlokobno pucketanje starac je podigao malenu bijelu pelenu. “Pogledaj!” procijedio je, “ovo su mi pripremili.”

“Novorođenčadi uvijek stavimo pelene”, kazala je bolničarka prijekorno.

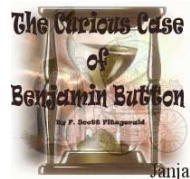
“Pa eto,” reče starac, “ovo novorođenče za otprilike dvije minute na sebi neće imati ništa. Ovaj me pokrivač svrbi. Mogli su mi barem dati plahu.”

“Nemoj ga skidati! Ne skidaj ga!” požurio je Button. Okrenuo se k bolničarki. “Što trebam učiniti?”

“Idite u grad i kupite sinu odjeću.”

Sinov ga je glas pratio na putu u predvorje: “I štap, oče. Treba mi štap.”

Button je divljački zalupio ulaznim vratima...

II.

“Dobro jutro”, kazao je Button nervozno prodavaču u trgovini odjećom Chesapeake. “Trebam nešto odjeće za dijete.”

“Koje dobi, gospodine?”

“Oko šest sati”, odgovori Button ne razmislivši pomnije.

“Odjel za novorođenčad je otraga.”

“Znate, mislim - nisam siguran da je to ono što želim. To je - on je iznimno veliko dijete. Baš - hm - golemo.”

“Drže i najveće dječje brojeve.”

“Gdje je odjel za dječake?” upita Button, očajnički proturječeći sam sebi. Činilo mu se da prodavač jamačno njuši njegovu sramotnu tajnu.

“Evo, baš ovdje.”

“Dakle...” Oklijevao je. Ideja da sina obuče u mušku odjeću bila mu je odbojna. Kada bi samo mogao pronaći *vrlo* veliko odijelo za dječaka, mogao bi mu odrezati tu dugu i groznu bradu, obojiti mu kosu u smeđe i tako prikriti najgore, zadržavši bar dio samopoštovanja, da i ne spominjemo položaj u baltimorskom društvu.

Grozničavo pregledavanje odjela za dječake nije donijelo nikakvo odijelo koje bi odgovaralo novorođenom Buttonu.

Naravno, krivio je trgovinu - u ovakvim slučajevima valja kriviti trgovinu.

“Koliko godina kažete da ima taj vaš dječak?” pitao je prodavač znatiželjno.

“Hmm - šesnaest.”

“O, oprostite. Učinilo mi se da ste rekli šest *sati*. Odjel za mladiće je u sljedećem prolazu.”

Button se snuždeno okrenuo. Zatim se zaustavio, razvedrio i pokazao prstom prema odjevenoj lutki u izlogu.

“Evo ga!” uzviknuo je. “Uzet ću ono odijelo s lutke.”

Prodavač je gledao u čudu. “Znate,” prosvjedovao je, “to nije dječje odijelo. Dobro, možda i *jest*, no to je za maskenbal. Mogli biste ga nositi i vi!”

“Samo ga zamotajte”, ustrajao je kupac nervozno. “To je ono što želim.”

Začudeni se prodavač pokorio.

Vrativši se u bolnicu, Button je ušao u sobu za novorođenčad i skoro bacio zavežljaj na sina. “Evo ti odjeća”, zarežao je.

Starac je razvezao zavežljaj i ispitivački razgledavao sadržaj.

“Nekako mi izgleda smiješno”, požalio se. “Neću da se od mene pravi majmuna...”

“Ti si od mene napravio majmuna!” odvrati Button gnjevno. “Nema veze koliko si smiješan. Samo to obuci - ili - ili ću te *nalupati*.” Ta mu je posljednja riječ malo zapela u grlu, no ipak je osjećao da ju je trebao izgovoriti.

“Dobro, oče,” odgovori sin groteskno oponašajući

poštovanje, “ti si živio dulje i znaš što treba. Kako ti kažeš.”

Kao i ranije, riječ “otac” je snažno ubola Buttona.

“I požuri se.”

“Žurim, oče.”

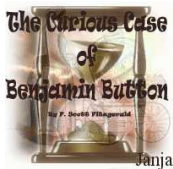
Nakon što se sin obukao, Button ga je gledao utučeno. Kostim se sastojao od čarapa na točke, šarenih hlača i prugaste košulje sa širokim bijelim ovratnikom. Oko njega se vijorila duga bijela brada, spuštajući se gotovo do pojasa. To nije izgledalo dobro.

“Čekaj!”

Button je uzeo velike bolničke škare i s tri brza pokreta odrezao velik dio brade. No čak i uz to poboljšanje, cijeli je sastav bio daleko od savršenog. Preostali čuperak rijetke kose, vodenaste oči i prastari zubi djelovali su čudno neskladno u odnosu spram veselosti odjeće. No Button je bio tvrdoglav - pružio je ruku. “Idemo!” kazao je strogo.

Sin je s povjerenjem prihvatio ruku. “Kako ćeš me zvati, tata?” drhtavim je glasom pitao dok su odlazili iz bolnice. “Samo ‘dijete’, neko vrijeme dok ne smisliš bolje ime?”

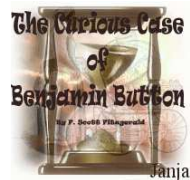
Button je zagundao. “Ne znam”, odgovorio je neljubazno. “Mislim da ćemo te zvati Metuzalem.”

III.

Čak i nakon što su prinovi u obitelji Button odrezali kosu i onako prorijeđenu je obojili u neprirodnu crnu, lice mu tako izbrijali da je blistalo i obukli mu odjeću za malenog dječaka koju je po narudžbi izradio zapanjeni krojač, Button nije mogao zanemariti činjenicu da mu je sin bijedna inačica prvog djeteta u obitelji. Unatoč staračkoj pognutosti, Benjamin Button - jer tim su ga imenom nazvali umjesto prikladnim, ali nezgodnim, Metuzalem - bio je visok 175 centimetara. Odjeća to nije skrivala, kao što ni podrezivanje i bojenje obrva nije skrivalo činjenicu da su oči pod njima izblijedjele i vodenaste. Zapravo je dadilja, uposlena prije rođenja djeteta, nakon jednog pogleda napustila kuću u stanju potpunog ogorčenja.

No Button je u svojem cilju ostao nepokolebljiv. Benjamin je bio beba i to je morao ostati. Najprije je izjavio da se Benjamin, ako ne voli toplo mlijeko, može odreći hrane u cijelosti, no na kraju je u vidu kompromisa ipak sinu dopustio da jede kruh i maslac, pa čak i zobenu kašu. Jednoga je dana kući donio zvečku i, dajući je Benjaminu, jednoznačno ustrajao na tome da bi se s njom “trebao igrati”, na što ju je starac uzeo s umornim izrazom lica i tijekom dana s vremena na vrijeme

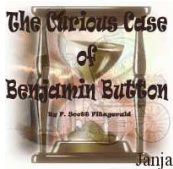
poslušno njome zveckao.

Ipak, nije moglo biti sumnje da mu je zvečka dosadna i da je, kada bi ga ostavili samog, pronalazio druge, umirujuće zabave. Na primjer, jednoga je dana gospodin Button otkrio da je tijekom prethodnog tjedna popušio više cigara nego ikada ranije - ta mu se pojava objasnila nekoliko dana kasnije, kada je, ušavši neočekivano u dječju sobu, utvrdio da je ispunjena plavičastom izmaglicom, a Benjamin je, s izrazom krivnje na licu, pokušavao sakriti opušak tamne havanske cigare. To je naravno zahtijevalo ozbiljne batine po stražnjici, no Button se nije mogao prisiliti na takav čin, pa je sina samo upozorio da će “ugroziti vlastiti rast”.

Bez obzira na sve, ustrajao je u tom pristupu. Donosio je kući olovne vojnike, kupovao vlakiće i velike pamučne životinje i, da bi zaokružio iluziju koju je nastojao stvoriti - barem sebi - uživljeno je prodavača u trgovini igračkaka pitao hoće li se “boja skinuti s ružičaste patkice ako je dijete stavi u usta”. No unatoč svim očevim nastojanjima, Benjamin za njih nije pokazao zanimanje.

Iskrao bi se stražnjim stubama i vratio u dječju sobu sa sveskom “Encyclopaedije Britannice”, u koju bi ostao zadubljen tijekom popodneva, dok bi pamučne krave i Noina arka ostajali zaboravljeni na podu. Nastojanja gospodina Buttona slomila su se o takvu tvrdoglavost.

U početku je baltimorska senzacija shvaćana kao naopaka. Kakvu bi društvenu cijenu nesreća imala za Buttonove i njihovu rodbinu ne može se odrediti, jer je izbijanje Građanskog rata privuklo pozornost grada na druge stvari.

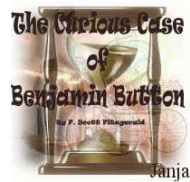
Nekoliko uvijek ljubaznih ljudi razbijalo je glavu u potrazi za pohvalama koje bi uputili roditeljima - da bi na kraju nadošli na genijalnu pomisao da objave kako dijete nalikuje djedu, što je neporeciva činjenica uzmemo li u obzir uobičajeno stanje propadanja zajedničko svim sedamdesetogodišnjacima. Gospodin i gospođa Button nisu time bili zadovoljni, a Benjaminov djed bio je uvrijeđen i gnjevan.

Napustivši bolnicu, Benjamin je život prihvatio onakvim kakvim ga je zatekao. Dovedi su mu nekoliko dječaka u posjet, pa je ukočenih zglobova popodne proveo pokušavajući se zainteresirati za zvrkove i špekule - čak je, posve slučajno, uspio razbiti kuhinjski prozor kamenom iz pračke, što je njegova oca potajno razveselilo.

Nakon toga, Benjamin je svaki dan nešto razbijao namjerno, no te je stvari činio zato što su se od njega očekivale i zato što je po prirodi bio sklon pomagati drugima.

Nakon što je djedovo ishodišno neprijateljstvo popustilo, Benjamin i taj gospodin pronašli su veliko zadovoljstvo u druženju. Sjedili bi satima, ta dvojica toliko udaljena po starosti i iskustvu, i poput starih znanaca neumornom monotonošću raspravljali o polaganim događanjima dana. Benjamin je bio spokojniji u nazočnosti djeda nego roditelja - činilo se da uvijek spram njega ga je neko strahopoštovanje, pa su ga unatoč neupitnoj vlasti nad njime često oslovljavali s "gospodine".

Kao i svi drugi, bio je zbunjen očito uznapređovalom dobi svojega uma i tijela pri rođenju. Tražio je nešto o tome u medicinskom časopisu, no utvrdio je da takav slučaj još nije

zabilježen. Na očev nagovor iskreno se pokušao igrati s drugim dječacima, pa im se često pridruživao u blažim igrama - američki nogomet bi ga previše uzdrmao, pa se bojao da u slučaju loma njegove stare kosti ne bi više uspjele zarasti.

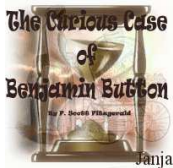
S pet su ga godina poslali u dječji vrtić, gdje su ga uputili u umijeće lijepljenja zelenog papira na narančasti, izvlačenja obojenih karata i izrađivanja vječitih kartonskih ogrlica.

Usred tih zadaća bio je sklon zadrijemati, a ta je navika njegovu mladu učiteljicu uzrujavala i plašila. Na njegovo olakšanje, požalila se roditeljima, pa su ga ispisali iz male škole. Prijateljima su Buttonovi rekli kako im se činilo da je još premalen.

U doba kada je napunio dvanaest godina, roditelji su se na njega priviknuli. Doista, snaga navike je tolika da im se više nije činio različitim od bilo kojeg drugog djeteta - osim kada bi ih neka neobična nepravilnost na to podsjetila. Međutim, jednoga dana, nekoliko tjedana nakon dvanaestog rođendana, dok se gledao u ogledalu, Benjamin je došao, ili mu se činilo da je došao, do zapanjujućeg otkrića. Jesu li ga oči varale, ili mu se kosa ispod nanosa boje tijekom dvanaest godina života iz bijele pretvorila u željeznosivu? Je li mreža bora na njegovu licu postajala manje izraženom? Je li mu koža zdravija i čvršća, čak s malo crvenog zimskog tona? Nije mogao točno reći. Znao je da više nije pognut i da mu se fizičko stanje popravilo u odnosu na početak njegova života.

“Je li moguće...?” mislio je u sebi, ili bolje rečeno, jedva se usuđivao misliti.

Pošao je k ocu. “Odrastao sam”, odlučno je objavio. “Želim

nositi duge hlače.”

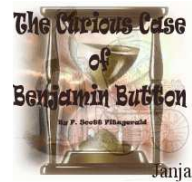
Otac je oklijevao. “Gledaj,” rekao je na to konačno, “ne znam. Četrnaest godina je doba za duge hlače - a tebi je tek dvanaest.”

“No moraš priznati”, protuslovio je Benjamin, “da sam velik za svoje godine.”

Otac ga je pogledao, besmisleno ga mjerkajući. “Nisam baš siguran”, rekao je. “S dvanaest godina bio sam jednako velik kao i ti.”

To nije bila istina - sve je to bio dio prešutnog sporazuma Rogera Buttona sa samim sobom da će vjerovati u normalnost svojega sina.

Na kraju su postigli kompromis. Benjamin će nastaviti bojiti kosu. Više će se nastojati igrati s dječacima svoje dobi. Na ulici neće nositi naočale ili štap. Za te ustupke zauzvrat mu se dopušta da nosi svoje prve duge hlače...

IV.

O životu Benjamina Buttona između dvanaeste i dvadeset prve godine života neću pripovijedati mnogo. Dovoljno je zabilježiti da su to bile godine normalnog odrastanja unatrag. S osamnaest godina, Benjamin je bio uspravan poput pedesetogodišnjaka; imao je više kose, tamnosive boje; korak mu je bio čvrst, glas je izgubio prepuklu škripitavost i spustio se do zdravog baritona. Tako ga je otac poslao u Connecticut na prijamni ispit za Yale College. Benjamin je prošao i postao studentom prve godine.

Trećega dana nakon upisa, primio je poruku od tajnika, gospodina Harta, da dođe u njegov ured zbog usklađenja rasporeda. Pogledavši u ogledalo, Benjamin je odlučio da je njegovoj kosi potreban svjež sloj smeđe boje, no zabrinut pregled ladice komode otkrio je da bočice nema. Onda se sjetio - ispraznio ju je dan ranije i bacio je.

Bio je u nedoumici. Tajnik ga je očekivao za pet minuta. Činilo se da pomoći nema - morao je ići ovakav kakav jest. I tako je učinio.

“Dobro jutro”, kazao je tajnik uljudno. “Došli ste pitati za sina.”

“Znate, zapravo, zovem se Button”, započeo je Benjamin, no Hart ga je prekinuo.

“Drago mi je da smo se upoznali, gospodine Button. Vaš će sin doći svakog trenutka.”

“To sam ja!” izletjelo je Benjaminu. “Ja sam brucoš.”

“Što!”

“Ja sam brucoš.”

“Šalite se.”

“Nikako.”

Tajnik se namrštio i pogledao karticu pred sobom. “Evo, ovdje mi je zapisano da Benjamin Button ima osamnaest godina.”

“To je točno”, potvrdio je Benjamin malo pocrvenjevši.

Tajnik ga je umorno odmjerio. “Gledajte, gospodine Button, ne očekujete valjda da ću vam povjerovati.”

Benjamin se umorno nasmiješi. “Meni jest osamnaest godina”, ponovi.

Tajnik mu strogo pokaže vrata. “Izvolite van”, reče. “Van s koledža, i van iz grada. Vi ste opasan luđak.”

“Meni jest osamnaest godina.”

Gospodin Hart otvori vrata. “Kakve li ideje!” vikao je. “Čovjek vaših godina pokušava se upisati na prvu godinu. Osamnaest vam je godina, je li tako? Dobro, onda ću vam dati osamnaest minuta da se izgubite iz grada.”

Benjamin Button je dostojanstveno izašao iz sobe, a pet-šest starijih studenata koji su čekali u predvorju, znatiželjno su ga pratili pogledom. Nakon što se malo odmaknuo, okrenuo se licem prema razbjesnelom tajniku, koji je još uvijek stajao na

vratima, i ponovio sigurnim glasom: “Imam osamnaest godina.”

Uz zbor podsmijeha iz skupine starijih studenata, Benjamin se udaljio.

No nije mu bilo suđeno da pobjegne samo tako. Prilikom potištene šetnje prema željezničkoj postaji utvrdio je da ga prati skupina, zatim veća grupa i na kraju zbijena masa starijih sudenata. Pročulo se da je luđak prošao na prijamnom ispitu za Yale i pokušao se provući kao mladić od osamnaest godina. Groznica uzbuđenja zahvatila je koledž. Studenti su gologlavi istrčavali iz učionica, igrači američkog nogometa napustili su trening i priključili se gomili, a supruge profesora su s nakrivljenim šesirima i krinolinama vičući trčale za povorkom iz koje je dolazio neprekinut slijed primjedbi uperenih prema krhkoj osjećajnosti Benjamina Buttona.

“On je sigurno Vječni Židov!”

“U ovoj bi dobi trebao ići u osnovnu školu!”

“Pogledajte čudo od djeteta!”

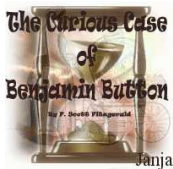
“Mislio je da je ovo starački dom.”

“Idi na Harvard!”

Benjamin je produljio korak i uskoro je trčao. Baš će im pokazati! *Zaista* će otići na Harvard, a onda će oni požaliti ove nepromišljene zajedljive primjedbe!

Iz sigurnosti vlaka za Baltimore isturio je glavu kroz prozor. “Zažalit ćete ovo!” doviknuo im je.

“Ha-ha!” smijali su se studenti. “Ha-ha- -ha!” Bila je to najveća pogreška koju je Yale College ikada učinio...

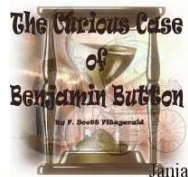

V.

Godine 1880. Benjaminu Buttonu bilo je dvadeset godina, a rođendan je obilježio tako što je krenuo na posao u očevu tvrtku Roger Button & Co., trgovina metalnim proizvodima na veliko. Te je godine počeo i “izlaziti u društvo” - što znači da je otac ustrajao na tome da ga odvede na nekoliko mondenih balova. Rogeru Buttonu sada je bilo pedeset godina, pa su on i sin sve više pristajali jedan uz drugoga - zapravo, otkad je Benjamin prestao bojiti kosu (još uvijek prosijedu), izgledali su kao vršnjaci i moglo ih se smatrati braćom.

Jedne večeri u kolovozu sjeli su u kola, svečano obučeni, i odvezli se na imanje Shevlinovih koje se nalazilo u blizini Baltimorea. Bila je prekrasna večer. Pun je mjesec cestu prekrilo zagasitom bojom platine, a kasni cvat na poljima u nepomičan je zrak ispuštao mirise poput prigušenog, napola čujnog smijeha. Otvorena polja, prekrivena svijetlim klasjem žita, bila su providna kao po danu. Bilo je skoro nemoguće da na čovjeka ne djeluje čista ljepota neba - skoro.

“Prehrambeni proizvodi imaju veliku budućnost”, kazao je Roger Button. On nije bio duhovan čovjek - smisao za estetiku bio mu je vrlo ograničen.

“Stari borci poput mene ne mogu naučiti nove trikove”, primijetio je dubokoumno. “Vi mladi, sa svojom energijom i vitalnošću imate pred sobom veliku budućnost.”

Na putu daleko pred njima, imanje Shevlinovih pojavilo se na vidiku, a prema njima je uporno dolazio zvuk poput uzdaha - možda je to bio jecaj violina ili šuštanje srebrnastog žita na mjeseci.

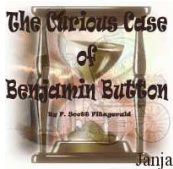
Stali su iza lijepih natkrivenih kola iz kojih su putnici pred vratima izlazili, prvo gospođa, zatim postariji gospodin te jedna mlada gospođa zasljepljujuće ljepote. Benjamin se trgnuo; činilo se kao da gotovo kemijska promjena razlaže i preslaguje same čestice njegova tijela. Zahvatio ga je val hladnoće, pa topline, krv mu je udarila u lice i čelo, a u ušima je čuo ritmičko lupanje. Bila je to prva ljubav.

Djevojka je bila vitka i nježna, s kosom pepeljaste boje na mjeseci, a boje meda pod drhtavim plinskim svjetilkama na trijemu. Preko ramena je imala prebačen veliki španjolski šal najnježnije žute boje s razrezom na leđima. Ispod poruba krinoline blistali su joj gumbići na nogama.

Roger Button se nagnuo prema sinu. “To je”, rekao mu je, “gospođica Hildegarde Moncrief, kći generala Moncriefa.”

Benjamin je hladno kimnuo. “Zgodna je”, kazao je ravnodušno. No kada je mali crnac odvezao kočiju, dodao je: “Tata, mogao bi me s njom upoznati.”

Približili su se skupini u čijoj je sredini bila gospođica Moncrief. Odgojena u staroj tradiciji, duboko se naklonila Benjaminu. Da, pristaje plesati s njim. Zahvalio je i otišao teturajući.

Vrijeme do njegova plesa vuklo se unedogled. Stajao je uza zid, tih, zagonetan, očima ubojice promatrajući baltimorske mladiće dok su se vrtjeli oko Hildegarde Moncrief sa strastvenim obožavanjem na licu. Kako su

Benjaminu bili odbojni, kako nepodnošljivo ružičasti! Njihovi kovrčavi smeđi zalisci u njemu su stvarali osjećaj sličan probavnim tegobama.

No kada je red došao na njega, a on je s njom na glazbu najnovijeg pariškog valcera otklizao vješto složenim podom, ljubomora i tjeskoba se s njega otopila poput sloja snijega. Zasljepljen očaranošću, osjećao je da život tek počinje.

“Vi i vaš brat stigli ste ovamo kad i mi, zar ne?” upitala je Hildegarde, gledajući ga očima boje jarkoplavog emajla.

Benjamin je oklijevao. Ako ga je smatrala očevim bratom, bi li bilo najbolje da je prosvijetli? Sjetio se doživljaja s Yalea, pa je odlučio da to ne učini. Bilo bi neuljudno proturječiti dami; bilo bi nedopustivo upropastiti ovu izvanrednu prigodu grotesknom pričom o svojemu podrijetlu. Možda kasnije.

Zato je kimnuo, nasmiješio se, slušao i bio sretan.

“Sviđaju mi se muškarci vaših godina”, kazala mu je Hildegarde. “Mladići su tako glupi. Pripovijedaju mi koliko šampanjca popiju na koledžu i koliko novaca gube kartajući. Muškarci vaših godina znaju cijeniti ženu.”

Benjamin je osjećao da je na rubu prosidbe - s naporom je zaustavio taj poticaj.

“Upravo ste u romantičnom razdoblju”, nastavila je, “pedeset. Dvadesetpetogodišnjaci misle da su popili svu svjetsku mudrost, tridesetogodišnjaci su često blijedi od previše

rada; četrdesete su doba dugih priča uz koje se popuši cijela cigara; šezdeset je - ah, šezdeset je preblizu sedamdeset; ali pedeset je doba mudre blagosti. Meni se to sviđa.”

Pedeset se godina Benjaminu činilo veličanstvenom dobi. Strastveno je žudio da ima pedeset godina.

“Uvijek sam govorila”, nastavila je Hildegarde, “da ću se radije udati za pedesetogodišnjaka koji će se o meni brinuti, nego za tridesetogodišnjaka o kojemu ću se *ja* morati brinuti.”

Za Benjaminu je ostatak večeri bio uronjen u izmaglicu boje meda. Hildegarde je još dva puta plesala s njim, a otkrili su da se izvanredno slažu oko svih aktualnih pitanja. Dogovorili su se da će se sljedeće nedjelje ona s njim izvesti na izlet, kada će sva ta pitanja moći podrobnije raspraviti.

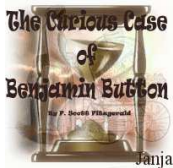
Vraćajući se kolima kući neposredno pred zoru, kada su zazujale prve pčele a sve bljeđi mjesec se odražavao u hladnoj rosi, Benjamin je otprilike znao da otac govori o prodaji metalnih proizvoda na veliko.

“... I čemu misliš da bismo trebali posvetiti najveću pozornost nakon čekića i čavala?” govorio je Button stariji.

“Ljubavi”, odgovori Benjamin odsutno.

“Nabavi?” uzviknuo je Roger Button. “Kako, pa upravo sam ti sve rekao o nabavi.”

Benjamin ga je gledao zbunjeno, upravo u trenutku kada se u nebo na istoku iznenada urezala svjetlost, a vuga je naglašeno zijevala na drvetu koje se budilo...

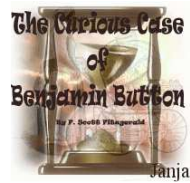

VI.

Kada se šest mjeseci kasnije saznalo za zaruke gospođice Hildegarde Moncrief i gospodina Benjamin Buttona (kažem “saznalo”, jer general Moncrief je izjavio da bi radije pao na vlastitu sablju nego ih objavio), uzbuđenje baltimorskog društva doseglo je grozničavi vrhunac. Gotovo zaboravljena priča oko Benjaminova rođenja ponovno je oživjela, odaslana na krilima skandala u pikaresknom i nevjerojatnom obliku. Govorilo se da je Benjamin zapravo otac Rogera Buttona, da je njegov brat koji je bio zatočen u zatvoru četrdeset godina, da je on zapravo prerušeni John Wilkes Booth - i, na kraju, da ima dva stožasta rožica koja mu rastu iz glave.

Nedjeljni prilozi njujorških novina začinili su slučaj zadivljujućim crtežima glave Benjamin Buttona priraštene za ribu, zmiju i, na kraju, tijelo od pune mjedi. U novinama je postao poznat kao Tajanstveni čovjek iz Marylanda. No zbiljska priča, kao što je to obično slučaj, pripovijedala se vrlo rijetko.

Međutim, svi su se slagali s generalom Moncriefom da je “nedopustivo” da se dražesna djevojka, koja se mogla udati za bilo kojeg baltimorskog ljepotana, da je u ruke čovjeku koji

izvjesno ima pedeset godina. Uzalud je Roger Button velikim slovima objavio rodni list svojega sina u baltimorskom *Senzacionalnom listu*. Nitko mu nije vjerovao. Trebalo je samo pogledati Benjamina i sve je bilo jasno.

Što se tiče dvoje ljudi kojih se to najviše ticalo, nije bilo nedoumica. Tolike su priče o njezinu zaručniku bile lažne, da je Hildegarde tvrdoglavo odbijala vjerovati čak i u istinitu. Uzalud joj je general Moncrief isticao visoku stopu smrtnosti među pedesetogodišnjacima - ili barem među ljudima koji su tako izgledali; uzalud joj je govorio o nestabilnosti trgovine metalnom galanterijom na veliko, Hildegarde se odlučila udati za mudrost i blagost - pa je tako i učinila...

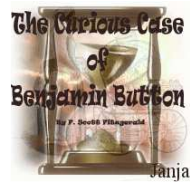

VII.

U barem jednoj stvari prijatelji Hildegarde Moncrief nisu imali pravo. Trgovina metalnim proizvodima na veliko razvijala se izvanredno. U petnaest godina između ženidbe Benjamina Buttona 1880. i očeva odlaska u mirovinu 1895., obiteljsko se bogatstvo udvostručilo - a to se najviše moglo zahvaliti mlađem upravitelju tvrtke.

Nepotrebno je kazati da je Baltimore na kraju prigrlio vjenčani par. Čak se i stari general Moncrief pomirio sa zedom kada mu je Benjamin dao novac da izda "Povijest Građanskog rata" u dvadeset svezaka, koju je odbilo devet poznatih izdavača.

Kod Benjamina je petnaest godina donijelo brojne promjene. Činilo mu se da mu krv u žilama teče novim životom. Počeo je uživati u jutarnjem buđenju, živahno koračati napućenom, sunčanom ulicom i neumorno raditi s pošiljkama čekića i tovarima čavala. Godine 1890. ostvario je svoj čuveni poslovni potez: predložio je da se *svi čavli uporabljeni za zakivanje kutija u kojima se čavli prevoze smatraju vlasništvom kupca*; prijedlog je postao zakonskom odredbom, potvrđenom od strane Glavnog sudbenog vijeća, a

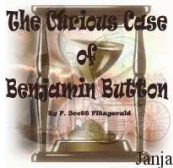
tvrtki Roger Button & Company, veleprodaja metalnih proizvoda, uštedio je više od *šest stotina čavala godišnje*.

Osim toga, Benjamin je otkrio da ga sve više zanima vesela strana života. Tipično za njegovu sve veću sklonost užitku bilo je to što je bio prvi čovjek u Baltimoreu koji je posjedovao i vozio automobil. Srećući ga na ulici, njegovi su suvremenici sa zavišću gledali dojam zdravlja i vitalnosti koji je ostavljao.

“Izgleda kao da svake godine postaje sve mlađi”, primjećivali bi. A ako je sada šezdesetpetogodišnji Roger Button isprva propustio sinu zaželjeti odgovarajuću dobrodošlicu, zbog toga se pokajao barem na način da ga je iscrpno hvalio.

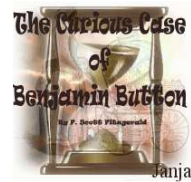
Na ovome mjestu dolazimo do neugodne teme za koju bi bilo bolje da je što prije ostavimo za sobom. Samo je jedna stvar zabrinjavala Benjamina Buttona: supruga mu je prestala biti privlačna.

U to doba Hildegarde je bila tridesetpetogodišnja žena s četrnaestogodišnjim sinom Roscoeom. U rano doba njihova braka Benjamin ju je obožavao. No kako su godine prolazile, njezina je kosa boje meda postala neuzbudljivo smeđa, a plavi emajl njezinih očiju poprimio je lagan dojam jeftinog posuđa - osim toga, što je i najvažnije, postala je odveć zadovoljna životom, odveć spokojna i beskrvna u svojim uzbuđenjima, kao i odveć trijezna u pitanjima ukusa. Kao mlada nevjesta ona je “vukla” Benjamina na plesove i večere, a sada se to izokrenulo. Izlazila je s njim u društvo, ali lišena entuzijazma. Već ju je proždimala unutarnja nepokretnost koja jednoga dana zaživi u svima nama i ostaje do kraja.

Benjaminovo se nezadovoljstvo povećavalo. Kada je 1898. izbio španjolsko-američki rat, vlastiti dom mu je bio toliko neprivačan da je odlučio otići u vojsku. Njegov mu je poslovni utjecaj omogućio položaj satnika. Pokazao se tako prilagodljivim postavljenim zadaćama da je uskoro postao bojničnik i na kraju potpukovnik, upravo na vrijeme da sudjeluje u slavnom napadu na brdo San Juan. Bio je lakše ranjen i primio je medalju.

Benjamin se tako vezao za aktivnosti i uzbuđenja vojnog života da mu je bilo žao napustiti ga, no posao je tražio posvećenost, pa se zahvalio na položaju i vratio kući. Na željezničkoj postaji dočekala ga je limena glazba i otpratila ga do kuće.

VIII.

Hildegarde ga je, mašući velikom svilenom zastavom, dočekala na trijemu, no već dok ju je ljubio, s razočaranjem je osjećao da su tri godine uzele danak. Sada je bila četrdesetogodišnja žena s nježnom, isprekidanom crtom sivih vlasi u kosi. Zbog toga je prizora bio utučen.

Gore u sobi vidio je svoj odraz u obiteljskom ogledalu - prišao je bliže, tjeskobno ispitujući vlastito lice, a zatim ga uspoređujući s fotografijom u uniformi, snimljenom neposredno prije rata.

“O, Bože!” kazao je glasno. Proces se nastavljao. Nije bilo nikakve sumnje - sada je izgledao kao tridesetogodišnjak. Umjesto da bude oduševljen, uznemirio se - postajao je sve mlađi. Do sada se nadao da će, kada dosegne tjelesnu dob odgovarajuću dobi u godinama, groteskna pojava koja je obilježila njegovo rođenje nestati. Stresao se. Njegova mu se sudbina činila groznom i nevjerojatnom.

Kada je sišao niza stube, Hildegarde ga je čekala. Djelovala je uznemireno, a on se pitao je li konačno otkrila da nešto nije u redu. Stajalo ga je napora da pokuša smanjiti napetost među njima, pa je pitanje naćeo uz rućak, na način koji je smatrao

taktičnim.

“Dakle,” napomenuo je usput, “svi kažu da izgledam mlađe nego ikada.”

Hildegarde ga je gledala prijezirno. Frknula je: “Misliš li da se time treba hvaliti?”

“Ne hvalim se”, ustvrdio je s nelagodom.

Ponovno je prijezirno otpuhnula. “Kakva je to ideja”, kazala je, a onda nakon kratke stanke: “Mislila sam da imaš dovoljno ponosa da s tim prestaneš.”

“A kako?” tražio je objašnjenje.

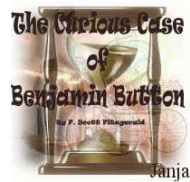
“Neću se s tobom prepirati”, odvrtila je. “Ali postoji ispravan način kako se nešto radi, i pogrešan. Ako si odlučio biti drukčiji od svih ostalih, ne mislim da te mogu zaustaviti, ali mi se zaista čini da to baš nije obzirno.”

“Ali Hildegarde, ja tu ne mogu ništa.”

“Jasno da možeš. Samo si tvrdoglav. Misliš da ne želiš biti kao svi ostali. Uvijek si bio takav i uvijek ćeš biti. Ali samo razmisli kako bi bilo kada bi svi na stvari gledali kao ti - kakav bi svijet bio?”

Budući da je to bila besmislena prepirka bez mogućnosti odgovora, Benjamin nije odvratio ništa, a od toga se vremena raskol između njih počeo širiti. Pitao se čime ga je uopće ikada očaravala.

Njihovo razilaženje pojačalo je i njegovo otkriće da se s najavom novoga stoljeća u njemu pojačava i želja za veseljem. U Baltimoreu ni jedna priredba nije mogla proći bez njega; plesao je s najljepšim mladim udanim ženama, ćaskao s najpopularnijim debitanticama, doživljavajući njihovo društvo

kao dražesno, dok je njegova supruga, časna zloslutna gospođa, sjedila među gardedamama, na trenutke ispunjena uzvišenim prijezirom, a na trenutke ga prateći ozbiljnim, zbunjenim i prijekornim pogledom.

“Gledajte!” primjećivali bi drugi. “Kakva šteta! Mladić tih godina vezan uz četrdesetpetogodišnju ženu. Mora da je dvadeset godina mlađi od nje.” Zaboravili su - kao što ljudi nužno zaboravljaju - da su 1880. njihove majke i očevi slično govorili o ovom istom naopako spojenom paru.

Benjaminovo sve veće nezadovoljstvo kod kuće nadomjestili su mnogi novi interesi. Počeo je igrati golf i u tome postao vrlo uspješan. Prihvatio se plesa: 1906. bio je majstor u *bostonu*, 1908. su mu priznali vještinu u *mašišiju*, a 1909. svi su mu mladići u gradu zavidjeli na svladanom *Castle walku*.

Njegove su se društvene aktivnosti do neke mjere, naravno, sudarale s poslovnim obvezama, no s druge strane, dvadeset i pet godina je teško radio na veleprodaji metalne galanterije, pa mu se činilo da je uskoro može prepustiti sinu Roscoeu, koji je nedavno diplomirao na Harvardu.

Njega i sina su zapravo često znali zamijeniti. To je Benjaminu godilo - ubrzo je zaboravio rastući strah koji ga je obuzeo po povratku iz španjolsko-američkog rata, pa se priviknuo na naivno uživanje u vlastitu izgledu. Ta je besprijekorna glazura imala samo jednu malu pogrešku - nije se volio javno pokazivati sa suprugom. Hildegarde je imala skoro pedeset godina, a njezina je pojava izazivala da se osjeća smiješnim...

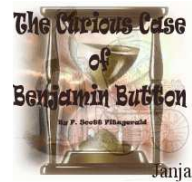
IX.

Jednog rujanskog dana 1910., nekoliko godina nakon predaje tvrtke Roger Button & Co., veleprodaja metalnih proizvoda, u ruke mladog Roscoea Buttona, mladić, naizgled dvadesetogodišnjak, upisao se na Sveučilište Harvard u Cambridgeu. Nije učinio pogrešku i kazao da mu nikada više neće biti pedeset godina, a nije spominjao ni činjenicu da mu je sin deset godina ranije diplomirao na toj instituciji.

Primljen je, i skoro je odmah preuzeo istaknuti položaj u svojem naraštaju, djelomice zato što se doimao malo starijim od ostalih bruća, čija je prosječna dob bila oko osamnaest godina.

No uspjeh je velikim dijelom zahvaljivao činjenici da je u utakmici protiv Yalea igrao tako izvanredno, s toliko poleta i s takvim hladnim, bezosjećajnim gnjevom, da je za Harvard postigao sedam izravnih zgoditaka i četrnaest pogodaka iz polja, a također je i cijelu momčad od jedanaestorice igrača Yalea u nesvjesnom stanju izbacio s terena. Postao je najslavljeniji student na koledžu.

Neobično je, međutim, što je na trećoj godini jedva uspijevao ući u momčad. Treneri su govorili da je izgubio na

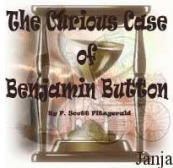

težini, a onima s razvijenijim darom opažanja činilo se da više nije tako visok kao ranije. Nije postizao izravne pogotke, a u momčadi su ga zadržali isključivo u nadi da će izniman glas koji ga je pratio u momčad Yalea unijeti strah i pomutnju.

Na završnoj godini studija uopće nije uspio ući u momčad. Postao je tako lagan i krhak da su ga jednoga dana neki studenti druge godine zamijenili za brucoša; ta ga je zgoda užasno ponizila. Postao je poznat kao neka vrsta čuda od djeteta, apsolvent koji jamačno nema više od šesnaest godina, često zapanjen iskustvom nekih kolega studenata. Studij mu se činio težim - kao da je postao odveć zahtjevan. Čuo je kako kolege govore o St. Midasu, čuvenoj srednjoj školi na kojoj su mnogi stekli osnove za koledž, pa je odlučio da će se poslije diplome upisati u St. Midas, gdje će mu zaštićeni život među dječacima poput njega biti bliži.

Nakon što je 1914. diplomirao, s harvardskom se diplomom zaputio kući u Baltimore. Hildegarde se bila preselila u Italiju, tako da je sada živio sa sinom Roscoeom. Iako mu je općenito bio dobrodošao, očito je da u Roscoeovu osjećaju spram njega nije bilo srdačnosti - sin je čak pokazivao vidljivu sklonost ka shvaćanju da mu Benjamin, švrljajući kućom u pubertetskom zanosu, pomalo smeta. Roscoe je bio oženjen i ugledan u baltimorskom životu, pa nije želio da u vezi s njegovom obitelji ispliva neki skandal.

Benjamin, koji je prestao biti poželjan kod debitantica i mlađih studenata, odjednom je postao vrlo osamljen, izuzmemo li društvo trojice ili četvorice petnaestogodišnjaka iz susjedstva. Ponovno se sjetio ideje o upisu u St. Midas.

“Slušaj,” kazao je Roscoeu jednog dana, “više sam ti puta govorio da bih želio ići u srednju školu.”

“Pa idi onda”, odgovorio je kratko Roscoe. To mu je pitanje bilo mučno, pa je nastojao izbjeći raspravu.

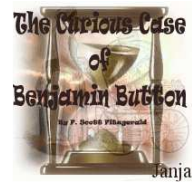
“Ne mogu ići sam”, kazao je Benjamin bespomoćno. “Morat ćeš me upisati i tamo odvesti.”

“Nemam vremena”, naglo je izjavio Roscoe. Oči su mu se stisnule i uznemireno gledale oca. “Zapravo,” dodao je, “bilo bi dobro da s tim stvarima što prije prestaneš. Zaustavi se. Bolje bi ti bilo - bolje bi bilo,” zastao je, a lice mu se zacrvnjelo dok je tražio riječi, “bolje bi ti bilo da se okreneš u suprotnom smjeru i vratiš se drugim putem. Ovo je otišlo predaleko da bi bilo šala. Više nije smiješno. Ponašaj se - ponašaj se pristojno!”

Benjamin ga je pogledao na rubu suza.

“I još nešto,” nastavio je Roscoe, “kada nam je netko u posjetu, želio bih da me zoveš ‘striče’ - ne Roscoe, nego ‘striče’, jesi li me razumio? Besmisleno je da me petnaestogodišnjak zove po imenu. Možda bi bilo bolje da me cijelo vrijeme zoveš ‘striče’, pa ćeš se naviknuti.”

Neljubazno pogledavši oca, Roscoe se udaljio...

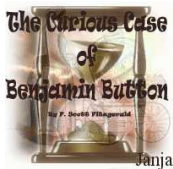

X.

Po završetku tog razgovora, Benjamin se smrknuo uspeo stubama i pogledao se u ogledalu. Nije se brijao tri mjeseca, no na licu nije mogao pronaći ništa osim slabašnog, bijelog paperja s kojim se nije vrijedilo baviti. Kada se bio vratio s Harvarda, Roscoe mu je predložio da nosi naočale i lažne zaliske zalijepljene na obraze, pa je na trenutak izgledalo da će se farsa njegovih ranih godina ponoviti. No zalisci su ga svrbjeli i stvarali mu osjećaj stida. Rasplakao se, a Roscoe je nerado popustio.

Benjamin je otvorio knjigu s pričama za dječake “Izviđači u Bimini Bayu” i počeo je čitati, no uhvatio je sebe kako stalno razmišlja o ratu. Amerika se prošlog mjeseca pridružila Saveznicima, a Benjamin se želio prijaviti. Nažalost, dobna je granica bila šesnaest godina, a on je izgledao mlađe. Njegova stvarna starost, pedeset i sedam godina, također bi ga svrstala u nesposobne za vojnu službu.

Začulo se kucanje na vratima i poslužitelj je ušao s pismom ukrašenim velikim službenim zaglavljem, upućenim gospodinu Benjaminu Buttonu. Benjamin ga je nestrpljivo otvorio i oduševljeno pročitao sadržaj. Obavještavali su ga da se mnoge

pričuvne časnike koji su sudjelovali u španjolsko-američkom ratu poziva natrag u službu s višim činom; pismo je sadržavalo njegovo postavljenje u svojstvu brigadnog generala vojske Sjedinjenih Država, uz naredbu da se prijavi odmah.

Benjamin je skočio na noge, upravo drhteći od ushita. To je ono što je želio. Zgrabio je kapu i deset minuta kasnije ušao u veliki krojački salon u Charlesovoj ulici, zamolivši nesigurnim visokim glasom da mu uzmu mjeru za uniformu.

“Želiš se igrati vojnika, sinko?” upitao je krojač opušteno.

Benjamin se zacrvenio. “Gledajte, nije važno što ja želim!” odvratio je ljutito. “Zovem se Button i živim na Trgu Mt. Vernon, tako da vam je jasno da uniformu zaslužujem i mogu je platiti.”

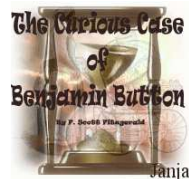
“Pa dobro,” prihvatio je krojač oklijevajući, “ako ne ti, onda svakako tvoj otac, u redu.”

Benjaminu su uzeli mjeru i tjedan dana kasnije uniforma je bila gotova. Imao je teškoća pri nabavci odgovarajućih generalskih oznaka, jer je trgovac ustrajao na tome da bi lijepa značka YWCA-e izgledala jednako dobro i bila mnogo zabavnija za igru.

Ne govoreći Roscoeu ništa, jedne je noći izašao iz kuće i uputio se vlakom u Camp Mosby u Južnoj Carolini, gdje je trebao preuzeti zapovijedanje pješačkom brigadom. Tog je vlažnog travanjskog dana stigao do ulaza u vojarnu, platio taksi koji ga je prevezao sa stanice i obratio se stražaru.

“Pozovi nekoga da se pobrine za moju prtljagu!” kazao je odsječno.

Stražar ga je odmjerio s negodovanjem. “Kaži,” napomenuo

je, “kamo ćeš u generalskoj odjeći, sinko?”

Benjamin, veteran španjolsko-američkog rata, sjurio se k njemu plamena pogleda, no nažalost s mutirajućim visokim glasićem.

“Mir-no!” pokušao je zagrmjeti; zastao je da udahne zrak - a onda je iznenada vidio stražara kako lupa petama i prinosi pušku na pozdrav. Benjamin je prikrio smiješak olakšanja, no kada je pogledao naokolo, smiješka je nestalo. Nije on bio taj koji je potaknuo poslušnost, nego dostojanstveni topnički pukovnik koji se približavao na konju.

“Pukovniče!” uzviknuo je Benjamin prodorno.

Pukovnik je prišao, privukao uzde i mirno ga pogledao odozgo, s iskrom u očima. “Čiji si ti mališan?” upitao je ljubazno.

“Uskoro ću vam, Boga mi, pokazati čiji sam mališan!” odvratio je Benjamin gnjevno. “Silazite s konja!”

Pukovnik se grohotom nasmijao.

“Njega bi htio, zar ne generale?”

“Evo!” uzviknuo je Benjamin očajnički. “Pročitajte ovo.” Pukovniku je gurnuo svoju zapovijed.

Pukovnik je pročitao i razrogači oči.

“Otkud ti ovo?” zapitao je, gurajući dokument u džep.

“Od države, kao što ćete uskoro doznati!”

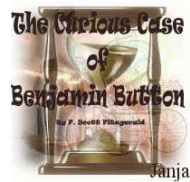
“Dođi sa mnom”, rekao je pukovnik uz neobičan pogled. “Idemo u zapovjedništvo pa ćemo porazgovarati o ovome. Hajde.”

Pukovnik se okrenuo i konja hodom potjerao u smjeru komande. Benjamin nije mogao učiniti ništa osim da ga slijedi

sa što više dostojanstva - u međuvremenu sebi obećavajući nemilosrdnu osvetu.

No ta se osveta nije ostvarila. Dva se dana kasnije njegov sin Roscoe stvorio iz Baltimorea, zajapuren i ljut zbog hitnog putovanja. Uplakanog je generala, lišenog uniforme, otpratio kući.

XI.

Godine 1920. rođeno je prvo dijete Roscoea Buttona. Tijekom pripadnog slavlja nitko nije smatrao “prigodnim” da spomene kako je maleni, zaprljani dječčić koji se oko kuće igra olovnim vojnicima i malenim cirkusom, zbiljski djed novorođenčeta.

Dječčić, čije je svježe i vedro lice pokazivalo tek sjenku tuge, nikome nije bio nesimpatičan, no za Roscoea Buttona njegova je nazočnost bila izvorom tjeskobe. Riječima njegova naraštaja, Roscoe činjenicu nije smatrao “učinkovito”. Činilo mu se da se njegov otac, odbijajući da izgleda kao šezdesetogodišnjak, ne ponaša poput “punokrvnog muškarca” - bio je to Roscoeov omiljeni izraz - nego na čudan i perverznan način. Doista, razmišljanje o tom problemu, u trajanju od samo pola sata, dovodilo ga je na rub ludila. Roscoe je smatrao da bi “aktivni ljudi” trebali ostati mladi, no pretjerivati u tolikoj mjeri bilo je - bilo je - neučinkovito. I tu se Roscoe zaustavio.

Pet godina kasnije Roscoeov je dječčić dovoljno narastao da se igra s malim Benjaminom, pod nadzorom zajedničke dadilje. Roscoe ih je obojicu istoga dana odveo u vrtić, a Benjamin je utvrdio da je igranje s obojenim papirićima, izrada

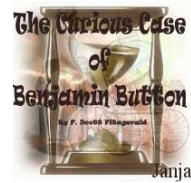
podlagača i lanaca te drugih prekrasnih stvari, najčarobnija igra na svijetu. Jednom je bio zločest, pa je morao stajati u kutu - tada se rasplakao - no uglavnom je u radosnoj sobi provodio vesele sate; sunce je ulazilo kroz prozore, a ruka gospođice Bailey bi ponekad na trenutak zastala u njegovoj nepočešljanoj kosi.

Nakon godine dana, Roscoeov sin je krenuo u prvi razred, no Benjamin je ostao u vrtiću. Bio je vrlo sretan. Ponekad, dok bi druga djeca razgovarala o tome što će biti kad odrastu, preko njegova lišca prešla bi sjena, kada bi na maglovit, dječji način shvatio da su to stvari u kojima nikada neće sudjelovati.

Dani su jednolično prolazili. Treću je godinu pohađao vrtić, no sada je bio premalen da bi shvatio čemu jarke i sjajne papirnate vrpce služe. Plakao je jer su drugi dječaci bili veći od njega, a on ih se bojao. Odgajateljica mu je nešto govorila, no iako se trudio da razumije, nije razumio ništa.

Ispisali su ga iz vrtića. Njegova dadilja, Nana, u štirkanjoj lanenoj haljini, postala je središtem njegova malenog svijeta. Za lijepih dana šetali su parkom; Nana bi pokazala na golemo sivo čudovište i rekla: “Slon”, a Benjamin bi za njom to ponavljao. Kada ga je te noći spremala na spavanje, glasno je ponavljao: “Sjon, sjon, sjon.” Ponekad bi mu Nana dopustila da skače po postelji, što je bilo zabavno, jer ako bi pravilno sjeo, opruge bi ga odbacile natrag na noge, a ako bi pri skakanju dugo govorio “aaa”, stvorio bi se vrlo zanimljiv isprekidani glas.

Volio je s vješalice uzimati veliki štap i trčati naokolo, udarajući njime stolce i stolove i vičući: “Bori se, bori se, daj.”

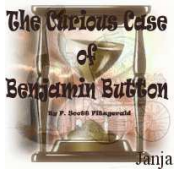

Kada bi ih posjetili drugi ljudi, stare bi gospođe pucketale jezikom, što bi mu bilo zanimljivo, a mlade bi ga gospođe pokušavale poljubiti, čemu se prepuštao s blagom dosadom. A kada bi dugi dan bio pri kraju, u pet sati bi pošao gore s Nanom, koja bi ga žličicom nahranila zobenom kašicom i drugom ukusnom, mekom, kašastom hranom.

Dječji mu san nisu opterećivala neugodna sjećanja; nisu mu dolazile nikakve uspomene na junačke dane u koledžu, ili blistave godine kada je zbunjivao srca mnogih djevojaka. Postojale su samo bijele, sigurne stranice njegove kolijevke, Nana i čovjek koji bi ga ponekad obilazio, i velika narančasta kugla na koju bi Nana pokazala baš pred odlazak u postelju u sumrak, govoreći: "Sunce". Kada bi sunce otišlo, oči su mu bile sanjive - nije bilo snova, nikakvih snova da ga progone.

Prošlost - odlučni juriš na čelu odreda uz brdo San Juan; prve godine braka dok je u užurbanom gradu za mladu Hildegardu, koju je volio, radio do ljetnog sumraka; dani prije toga dok je s djedom sjedio pušeci do duboko u noć u sumračnoj staroj kući Buttonovih u Ulici Monroe - sve to je iz njegove svijesti nestalo poput nevažnih snova, kao da ih nikada nije bilo.

Nije se sjećao. Nije se jasno sjećao je li mlijeko bilo toplo ili hladno kada su ga posljednji put hranili, ili kako su dani prolazili - postojala je samo kolijevka i Nanina poznata nazočnost. A zatim se više nije sjećao ničega. Kada je bio gladan, plakao bi - to je bilo sve. Disao je kroz podneva i noći, a nad njim je netko tiho mumljao i mrmljao što jedva da je čuo, osjećali su se tek malo različiti mirisi, svjetlo i tama.

Zatim je sve bilo mračno, a njegova bijela kolijevka i maglovita lica koja su se micala nad njim, i topao, sladak okus mlijeka, potpuno su nestali iz njegove svijesti.

by Janja

F. Scott Fitzgerald rođen je 1896, godine u St. Paulu u Minnesoti. Pohađao je Sveučilište Princeton, a prvi roman *S ove strane raja* objavio je 1920. Iste se godine oženio Zeldom Sayre s kojom je živio u New Yorku, Parizu i na Francuskoj rivijeri, krećući se u krugu američkih pisaca u emigraciji, pripadnika takozvane Izgubljene generacije koju su, između ostalih, sačinjavali Gertrude Stein, Ernest Hemingway i John Dos Passos. Fitzgerald se istakao kao jedan od vodećih književnih glasova svoga vremena, a remek-djela mu uključuju romane *The Beautiful and Damned*, *Veliki Gatsby* i *Blaga je noć*. Umro je 1940. od srčanog udara u četrdeset i četvrtoj godini života, dok je radio na romanu *The Love of the Last Tycoon*.